

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 95/06-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 7. júla 2006 v senáte zloženom z predsedu Alexandra Bröstla a zo sudcov Jána Auxta a Jána Lubyho v konaní o sťažnosti O. B., K., J. B., K., M. N., K., I. B., K., F. B., K., Š. F., K., M. B., K., Ľ. L., K., M. R., K. a M. L., K., zastúpených advokátom JUDr. R. B., K., ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/1994 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 817/1994 a 15 C 821/1994), za účasti Okresného súdu Košice I, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo O. B., J. B., M. N., I. B., F. B., Š. F., M. B., Ľ. L., M. R. a M. L. na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/1994 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 817/1994 a 15 C 821/1994) p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/1994 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. O. B., J. B., M. N., I. B., F. B., Š. F., M. B., Ľ. L., M. R. a M. L. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie každému po 80 000 Sk (slovom osemdesiattisíc slovenských korún), ktoré im je Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I j e p o v i n n ý uhradiť O. B., J. B., M. N., I. B., F. B., Š. F., M. B., Ľ. L., M. R. a M. L. trovy právneho zastúpenia v sume 43 010 Sk (slovom štyridsaťtritisícdesať slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu JUDr. R. B., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. II. ÚS 95/06 z 5. apríla 2006 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť O. B., J. B., M. N., I. B., F. B., Š. F., M. B., Ľ. L., M. R. a M. L. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/1994 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 15 C 817/1994 a 15 C 821/1994).

Sťažovatelia poukázali vo svojej sťažnosti na to, že konanie (pôvodne dve konania), ktoré začalo v roku 1994, nebolo dosiaľ právoplatne skončené napriek tomu, že ešte 5. apríla 2005 podali sťažnosť na priet'ahy v konaní predsedovi okresného súdu.

Sťažovatelia ďalej zdôraznili, že v dôsledku neukončenia sporu je im „odopretá možnosť akokoľvek disponovať s predmetom ich vlastníckeho práva“.

V sťažnosti sa sťažovatelia domáhali, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a súčasne žiadali, aby im ústavný súd priznal finančné zadost'učinenie každému v sume po 400 000 Sk, okrem sťažovateľky M. L., ktorá žiadala priznať finančné zadost'učinenie v sume 200 000 Sk.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr 2364/05 doručeným ústavnému súdu 7. júna 2006, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„O. B., A. F., F. B., Š. F., M. B., M. F. a M. R. podali na tunajšom súde dňa 10. 10. 1994 žalobu proti žalovanému T. K., o odstránenie neoprávnenej stavby na ich pozemku č. 6993/2 zapísanom v katastri nehnuteľnosti na LV č. 11648. Tejto žalobe bola pridelená sp. zn. 15 C 817/94.

Po zaplatení súdneho poplatku za návrh dňa 26. 4. 1995, súd zabezpečil prípravu pojednávania v súlade s ust. § 114 O. s. p.

Uznesením č. k. 15 C 817/94-11 zo dňa 27. 7. 2000 súd pripustil do konania na strane žalovaného M. K.

Dňa 25. 10. 2000 sa vo veci uskutočnilo pojednávanie. Na tomto pojednávaní súd zistil, že žalobca v I. rade zomrel.

Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 23. 3. 2004.

Uznesením č. k. 15 C 817/94-93 zo dňa 17. 6. 2004, súd pripustil do konania na strane žalovaného T. K. s. r. o. K.

Ďalšie pojednávanie sa uskutočnilo 17. 6. 2004.

Od 11. 11. 2004 sa táto vec prejednáva v rámci spoločného konania pod sp. zn. 15 C 289/94.

Dňa 13. 10. 1994 žalobcovia O. B., A. F., F. B., Š. F., M. B., M. F., M. R. a M. L. podali žalobu o odstránenie stavby postavenej na ich pozemku č. 6993/2 zapísanom v katastri nehnuteľnosti na LV č. 11648, proti žalovanému T. K.

Tejto žalobe bola pridelená sp. zn. 15 C 821/94.

Po zaplatení súdneho poplatku za návrh dňa 26. 4. 1995, súd vykonal prípravu pojednávania podľa § 114 O. s. p.

Uznesením č. k. 15 C 821/94-11 zo dňa 27. 7. 2000 súd pripustil do konania na strane žalovaného M. K.

Prvé pojednávanie vo veci súd nariadil na 25. 10. 2000.

Ďalší termín bol vytýčený na 11. 12. 2003 a 20. 4. 2004.

Uznesením č. k. 15 C 8217/94-108 zo dňa 17. 6. 2004, súd pripustil do konania na strane žalovaného T. K. s. r. o. K.

Od 11. 11. 2004 sa táto vec na základe uznesenia 15 C 289/94-150 prejednáva v rámci spoločného konania pod sp. zn. 15 C 289/94.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-150 zo dňa 11. 11. 2004 bolo vo veci nariadené znalecké dokazovanie znalcom, Ing. M. H.

Znalec spis 15 C 289/94 prevzal na vypracovanie posudku 11. 4. 2005.

Vzhľadom na náročnosť znaleckej úlohy 4. 7. 2005 znalec požiadal o predĺženie lehoty na vypracovanie posudku do 30. 9. 2005.

Dňa 27. 9. 2005 znalec požiadal o predĺženie lehoty o ďalších 60 dní.

Súd predĺžil znalcovi lehotu na vypracovanie posudku do 30. 11. 2005.

Znalec posudok doručil súdu až 2. 1. 2006.

11. 1. 2006 bol znalecký posudok a uznesenie o priznaní znalcovi doručené všetkým účastníkom.

Uznesením č. k. 15 C 289/94-261 zo dňa 25. 5. 2006 súd nariadil znalecké dokazovanie znalkyňou Ing. Ľ. L., na ocenenie vecného bremena.

Je pravdou, že od roku 1994 nebolo ešte vo veci meritórne rozhodnuté.

Po právnej stránke vec nie je náročná. Je však náročná po stránke skutkovej.

V konaní vystupuje na strane žalobcov viacej subjektov, z ktorých v priebehu konania niekoľkí zomreli, a preto bolo potrebné čakať na výsledky dedičských konaní. Na objektívne zistenie skutkového stavu bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti a tiež zmeny v osobe zákonnej sudkyne značne prispeli k predĺženiu konania.“

Ústavný súd zo spisu zistil v zásade rovnaké skutočnosti, ako vo svojom vyjadrení uviedol okresný súd.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prejednáwanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je žaloba, ktorou sa sťažovatelia (v procesnom postavení žalobcov) domáhali odstránenia neoprávnenej stavby, resp. alternatívne zriadenia vecného bremena. Vzhľadom na nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj so zreteľom na vstupovanie ďalších účastníkov do konania v súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelých žalobcoch možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Samotnú vecnú zložitosť, na ktorú poukázal vo svojom vyjadrení k sťažnosti doručenom ústavnému súdu 7. júna 2006 aj predseda okresného súdu, však nemožno dávať do súvislosti s dlhotrvajúcou nečinnosťou okresného súdu opísanou v ďalšej časti tohto nálezu. Preskúmané konanie nemožno podľa názoru ústavného súdu kvalifikovať ako zložitú po právnej stránke, pretože výklad a používanie právnej úpravy vzťahujúcej sa na daný prípad sú stabilizované v judikatúre všeobecných súdov.

2. Ďalším kritériom, použitím ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov súdneho konania. Ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ťarchu sťažovateľov pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom. Je pravdou, že okrem pôvodných žalobcov niektorí sťažovatelia vstúpili do prebiehajúceho konania ako právni nástupcovia po smrti svojich otcov, ktorí zomreli 3. mája 1999 (O. B.) a 18. mája 1999 (M. F.), avšak ústavný súd už v súvislosti so zmenou účastníkov konania v predchádzajúcej judikatúre uviedol, že „navrhovatelia môžu uplatňovať právo na konanie bez zbytočných prietahov aj pre štádium konania, ktoré predchádzalo zmene účastníkov“ (napr. IV. ÚS 403/04).

3. Pokiaľ ide o postup okresného súdu v posudzovanom konaní, ústavný súd prihliadal na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z analýzy dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd bol v spore sťažovateľov v podstate nečinný. Nečinnosť súdu charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 15 C 289/1994 ako celok, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť sporadické úkony súdu (nariadenie pojednávania po 6 rokoch, nariadenie znaleckého dokazovania po viac ako 10 rokoch, atď.).

Obranu okresného súdu spočívajúcu v odvolávaní sa na personálne problémy, ktoré by mali byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prietahy v danom konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 52/99, I. ÚS 35/03) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

Doterajšia doba nečinnosti okresného súdu v konaní predstavuje deväť rokov. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/1994 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú s'ťažovatelia domáhajúci sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť s'ťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

S'ťažovatelia vo svojej s'ťažnosti žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume každý po 400 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej s'ťažnosti okrem s'ťažovateľky M. L., ktorá žiadala priznanie finančného zadosťučinenia v sume 200 000 Sk.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý

vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 15 C 289/1994, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, ako aj skutočnosť, že namietané konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy každému po 80 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. R. B. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2004, ktorá bola 15 008 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení vyhlášky č. 279/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 3 vyhlášky znížiť o 20 %, lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“ v súlade s uvedeným. Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2005 predstavuje spolu s režijným paušálom sumu 4 301 Sk a trovy právneho zastúpenia 10 sťažovateľov v konaní boli priznané v celkovej sume 43 010 Sk.

Podanie právneho zástupcu sťažovateľov doručené ústavnému súdu 21. júna 2006 ústavný súd nevyhodnotil vzhľadom na jeho obsah (sumarizácia dosiaľ známych skutočností) ako podanie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júla 2006